

Nr 313

Av herr Heckscher m. fl., om vissa familjepolitiska åtgärder.

(Lika lydande med motion nr 259 i Första kammaren)

Det framstår alltmer klart att familjepolitiken är ett av de områden där socialdemokratisk politik misslyckats. I befolkningshänseende har utvecklingen efter kriget blivit allt sämre. Vi har för närvarande det lägsta födelse-talet i världen, 14,1 levande födda per tusen invånare. År 1960 uppnådde vi ett bottenrekord i vår 200-åriga befolkningsstatistik med födelse-talet 13,66 promille. Sedan dess har födelse-talen åter gått upp något, men det är att märka att denna förbättring helt förklaras av att fyrtiotalets stora barnkul-lar nu kommit i giftasvuxen ålder. Det är sålunda inte fråga om en vändan-de trend, relativt sett. Också netto-reproduktionstalet, som anger antalet le-vande födda döttrar på varje kvinna, är lågt. Det var 1960 1 023 och beräk-nas förbli relativt oförändrat framemot slutet av 1970-talet. Det är således med ytterst ringa marginal som det svenska folket reproducerar sig självt.

Fördelningen av befolkningen på olika åldersgrupper ter sig likaledes ogynnsam. Av en beräknad folkökning fram till 1980 med drygt en miljon kommer inte mindre än 720 000 på de icke-produktiva åldersgrupperna un-der 14 och över 65 år och endast 320 000 på de aktiva åldersgrupperna. I denna kalkyl har ändå ej beaktats den omständigheten att skolans utbygg-nad, främst gymnasiets, kommer att ytterligare öka antalet icke-yrkesverk-samma medborgare på den andra gruppens bekostnad. Att denna utveckling kommer att lägga stora bördor på den direkt produktiva verksamma delen av befolkningen är uppenbart.

Det torde knappast vara realistiskt att gentemot detta resonemang åbero-pa möjligheterna till ökad invandring av utlänningar i produktiv ålder. Den relativt kraftiga invandring som vi haft under tiden efter kriget har nämligen i icke ringa mån berott på att vi haft ovanligt gynnsamma ekonomiska förhållanden jämfört med alla de europeiska länder som främst till följd av kriget inte kunnat erbjuda sina medborgare samma höga standard som vi.

Däremot uppvisar andra europeiska länder just nu en påtagligt stigande lev-nadsstandard. Vår befolkningspolitik måste därför inrikta sig på att främja tillväxten av det egna folket genom sådana befolkningspolitiska åtgärder varigenom födelse-talen åter bringas att stiga. Det är mot denna bak-grund som våra förslag till reformer på familjepolitikens område får ses.

Samtidigt som standarden stigit för andra grupper i samhället har barn-

familjernas ekonomi undergått en relativ försämring, främst därigenom att familjepolitiken erhållit en undanskymd plats i 1950-talets stora socialpolitiska reformarbete. Det är också enligt vår mening oriktigt att såsom sker i debatten alltid onyanserat tala om barnfamiljer i jämförelse med barnlösa då man diskuterar samhällets familjepolitik. Då man diskuterar samhällets stöd till barnfamiljerna finns det vidare all anledning att uppmärksamma det förhållandet att det råder avgjorda skillnader mellan få- och flerbarnsfamiljer i ekonomiskt avseende. Inte minst av befolkningspolitiska skäl är det angeläget att samhället snarast vidtar åtgärder för att återställa rimliga proportioner i levnadsstandard mellan flerbarnsfamiljerna och andra grupper. Det kan inte vara normalt att majoriteten människor i sitt familjebildande stannar vid två barn — detta innebär ju i bästa fall att man endast »ersatt» sig själv. Konsekvent genomfört skulle tvåbarnssystemet få folkminskning till resultat, då ju inte alla människor bildar familj och får barn.

En första åtgärd måste vara att angripa de ekonomiska orättvisor som främst flerbarnsfamiljerna är utsatta för. Vid beskattningen tas för närvarande ingen hänsyn till barnfamiljernas lägre skatteförmåga, trots att det är främst dessa som drabbas av de stigande levnadskostnaderna. Genom att inget Ortsavdrag får göras för barnen betalar barnfamiljer skatt på en icke skattekraftig inkomst och beskattas således i realiteten högre än familjer utan barn.

Vår äktenskapslagstiftning bygger på att familjen är en ekonomisk gemenskap. I princip är båda makarna berättigade att leva på samma standard, oavsett huruvida båda eller blott en av dem tillför familjen kontanta inkomster och oavsett alltså hur inkomsten fördelar sig i de fall där båda makarna är förvärvsarbetande. Gentemot barn är föräldrarna enligt föräldrabalken pliktiga tillse »att barnet erhåller uppehälle och utbildning efter vad med hänsyn till föräldrarnas villkor och de tillgångar barnet kan äga ävensom barnets anlag må finnas tillbörligt».

Familjebeskattningen bör därför utformas med utgångspunkt från familjens ekonomiska gemenskap. Beskattningen för två äkta makar bör vara sådan att vad som återstår av inkomsten sedan skatterna betalats för var och en av makarna motsvarar samma belopp som för en ensamstående med halva den sammanlagda familjeinkomsten.

För närvarande tillämpas tudelningsprincipen för familjeinkomster upp till inemot 25 000 kronor, och en höjning till 34 000 kronor föreslås i årets statsverksproposition. Är inkomsten högre än denna s. k. tudelningsgräns, blir skatten på den överskjutande delen högre än enligt tudelningsprincipen. Så länge nuvarande system för familjebeskattning gäller bör enligt vår mening samma princip tillämpas för inkomstdelar såväl utöver den nuvarande tudelningsgränsen som för inkomster därunder. Vi anser alltså att tudelningsprincipen bör tillämpas oberoende av familjeinkomstens storlek.

I anslutning till frågan om familjebeskattningen har också barnbidragssystemets utformning kommit att diskuteras. De allmänna barnbidragen infördes år 1948, samtidigt som Ortsavdragen för barn avskaffades. Sedan dess har frågan om barnavdrag som komplettering till barnbidragen varit uppe till behandling i riksdagen ett flertal gånger, senast under förra årets riksdag, varvid bevillningsutskottet emellertid hänvisade till den då sittande allmänna skatteberedningen. I allmänna skatteberedningens betänkande behandlades också frågan om barnavdrag, men de avvisades främst med hänvisning till att ca 60 000 familjer helt eller delvis inte kan utnyttja dessa avdrag. I stället föreslog utredningen en höjning av de redan befintliga barnbidragen. Årets statsverksproposition innehåller förslag till höjning av barnbidragen med 200 kronor till 900 kronor. Emellertid innebär den föreslagna barnbidragshöjningen inte någon lösning, eftersom man allttjämt inte velat beakta det faktum att de verkligt betungande kostnaderna åvilar flerbarnsfamiljerna och att dessa genom den föreslagna höjningen allttjämt inte erhåller någon kompensation jämfört med övriga grupper. Den föreslagna höjningen av omsättningsskatten kommer dessutom att främst drabba flerbarnsfamiljerna, eftersom dessa är nödsakade att använda en större del än andra familjer av sin inkomst för omedelbar konsumtion. Det har visats att man utan svårigheter kan undanröja den stora skillnaden i ekonomisk bärkraft mellan fåbarns- och flerbarnsfamiljer genom att återinföra rätten till Ortsavdrag för barn. Barnavdrag åtnjutes dessutom redan av s. k. ofullständiga familjer med ett helt Ortsavdrag. Allmänna skatteberedningen har föreslagit att detta skall bibehållas. Särskilt märkligt är detta förhållande om man beaktar den skatteskärpning som inträder om två sådana familjer blir samtaxerade.

Det är med tillfredsställelse vi konstaterar att också familjeberedningen uppmärksammat flerbarnsfamiljernas ekonomiska situation och att det är samma strävan att lätta dessas extra bördor som präglar beredningens förslag om s. k. familjetillägg. Det synes oss dock ur flera synpunkter vara mindre lämpligt att här tillskapa ytterligare en ny bidragsform, då samma effekt kan uppnås på ett enklare sätt genom att man återinför rätten till barnavdrag och samtidigt differentierar barnbidragen, lämpligen fr. o. m. tredje barnet.

Familjeberedningen har också diskuterat införandet av ett särskilt vårdbidrag till familjer med småbarn. Vi kan av flera skäl icke ansluta oss till tanken på en sådan bidragsform. Ett system med vårdbidrag kan komma att verka dirigerande mellan hem och yrkesarbete. I och med att bidraget upphör då barnet uppnått en viss relativt låg ålder kan följden bli en psykologisk press på mödrarna att just då återvända till arbetsmarknaden. Omvänt kan en småbarnsmamma under den tid hon erhåller vårdbidrag känna sig skyldig att stanna hemma. Det kommer fortfarande inte heller att anses »lö-

nande att arbeta» för henne, eftersom familjen nu också kalkylerar med »förlusten» av vårdbidraget, som ju måste användas till att betala barntillsynskostnaderna.

En ännu mera allvarlig invändning mot vårdbidraget är emellertid att det, eftersom det rimligen inte kan göras beroende av de verkliga barntillsynskostnaderna, inte utgör någon garanti för att barnen får god vård under den tid föräldrarna förvärvsarbetar. Vårt förslag (vilket närmare utvecklas i annan motion till årets riksdag) med förvärvsavdrag motsvarande de verkliga styrkta kostnaderna är i detta avseende mer verkningsfullt.

I detta sammanhang bör också ifrågasättas om familjeberedningens framlagda intervju-material kan läggas till grund för ytterligare stödåtgärder för barnfamiljerna. Intervjuobjekten har vid sin prioritering av samhällsåtgärderna för barnfamiljerna endast haft att ta ställning till bidragsviden. Bidragsfrågorna torde emellertid knappast kunna bedömas helt skilda från skattefrågorna. Det hade varit angeläget, för att få en samlad bild av barnfamiljernas syn på sin ekonomiska situation, att också skattesidan förts in i intervjuundersökningen. Såsom helt förlegat måste även betraktas det förfarandet att endast kvinnor tillfrågats. Det finns ingen anledning att inte höra också männen i denna för hela familjen utomordentligt angelägna fråga.

Samhällets huvudsakliga intresse för barnfamiljerna har på senare tid kommit att alltmer röra sig kring frågan om vilka åtgärder som erfordras för att underlätta den gifta kvinnans val mellan hem- och yrkesarbete. Det är härvidlag de arbetsmarknadspolitiska aspekterna som varit dominerande. Man synes vara allmänt överens om att en ökning av de gifta kvinnornas förvärvsarbete är nödvändigt för fortsatt välståndsökning. Vid sidan av ett rent psykologiskt betingat motstånd har i synnerhet barntillsynsfrågan verkat hindrande för denna utveckling. Den år 1962 tillsatta familjeberedningen startade med frågan om barntillsynen och föreslog en femdubbling av statsanslagen till de kollektiva daghemmen, vilket även blev 1963 års riksdags beslut. Detta ensidiga satsande på kollektiv tillsynsform kan orsaka en mängd negativa verkningar. Det förtjänar exempelvis att påpekas att denna tillsynsform endast kan utnyttjas av en liten minoritet, bestående av fåbarnsfamiljer i tätorter, och barnen får vidare inte vara infektionskänsliga. Vi har redan i dag omkring 200 000 förvärvsarbetande mödrar med barn under sju år men 10 000 statsunderstödda daghemsplatser. Man räknar med att högst ytterligare 10 000 platser kommer att finnas år 1970, och ändå måste denna numerärt lilla utbyggnad ske på lekskolornas bekostnad. Om man anser det realistiskt att räkna med en kraftig ökning av antalet förvärvsarbetande mödrar med små barn under den närmaste framtiden, är det uppenbart att andra tillsynsformer än daghemmen måste övervägas, detta alldeles oavsett vilken principiell inställning man har till den kollektiva vården.

En ensidig inriktning på daghemmen som enda alternativ på barntillsynens område är orealistisk även av andra skäl. Det har nämligen visat sig att kommunerna trots ökad propaganda och stimulans i form av statsbidrag ändå varit ointresserade av att bygga fler daghem. Huruvida orsaken till detta är att finna i konkurrensen med utbyggnaden av den nya skolan och arbetet på att tillgodose åldringsvårdens ackumulerade behov eller i att efterfrågan på daghemsplatser ej är tillräckligt stor, är kanske svårt att entydigt svara på. Den sistnämnda faktorn är dock säkerligen icke oväsentlig i sammanhanget, eftersom kommunerna måste förutsättas vara väl underrättade om sina lokala behov. Den 1963 företagna undersökningen bland TCO-anslutna förvärvsarbetande gifta mödrar (20 % av de förvärvsarbetande gifta mödrarna) visar till exempel att dessas efterfrågan på daghemsplatser var mycket liten. Efterfrågan på familjedaghem var något större, men det övervägande antalet föredrog dock att låta sina barn vårdas i hemmet av anställd hjälp.

Enligt vår mening bidrar den kraftiga subventioneringen av barndaghemmen att möjligheterna till ekonomisk jämförelse och konkurrens med andra former av barntillsyn minskar. Daghemmen kräver stor personal — för närvarande går en vårdande person på tre barn — och är därför synnerligen dyrbara. Genom att daghemsplatserna är få i förhållande till behovet och subventioneringen kraftig får de som kommer i åtnjutande av en daghemsplats en oskäligen ekonomisk förmån jämfört med dem som på grund av platsbristen blivit mindre lyckligt lottade. Då frågan om barndaghemmen diskuteras är det även av vikt att man betänker att en alltför kraftig satsning på denna personalkrävande vårdform kan få menliga följder på andra områden. Man måste bl. a. göra en rimlig avvägning i förhållande till behoven för sjuk- och åldringsvården.

Forskningen rörande den kollektiva vården är vidare hittills eftersatt, och man vet därför föga om vilka menliga verkningar denna kan ha på småbarn. Till förra årets riksdag motionerades om utredning av hithörande spörsmål, och allmänna beredningsutskottet hänvisade då frågan till den sittande familjeberedningen. Sedan dess har frågan åter aktualiserats bl. a. genom att medicinalstyrelsen begärt en utredning med nära anknytning till detta problemkomplex. »Dagvård av barn till mödrar med oregelbunden eller 'ovanlig' arbetstid är», hävdar medicinalstyrelsen, »förenad med problem av sådan omfattning och betydelse, särskilt i fråga om arbetskraften, att en utredning härav måste anses påkallad.» Det hävdas där vidare att en utredning av dessa frågor ej endast bör omfatta vård på daghem av skilda slag, utan att andra möjligheter till lämpligt omhändertagande av barnen också bör prövas. Det synes oss därför lämpligt att alla frågor som sammanhänger med forskningen på detta område blir föremål för utredning i ett sammanhang och att motionen därför överlämnas till familjeberedningen för beaktande vid dess fortsatta utredningsarbete.

En lämplig form för tillsyn av barn utanför hemmet utgör utan tvekan familjedaghemmen. Skälen till att denna vårdform fått vidgad användning är flera. Dels erbjuder familjedaghemmen en lösning för alla dem som inte har tillgång till daghemsplatserna, dels är familjedaghemmen särskilt lämpliga för spädbarn, infektionskänsliga barn och för barn till föräldrar med obekväma arbetstid. Familjedaghemmen utgör sålunda ett viktigt och nödvändigt komplement till daghemmen. På mindre orter, där tillräckligt barnunderlag saknas för ett vanligt daghem, är familjedaghemmet också en smidig lösning.

Om vi emellertid räknar med att vi 1970 kommer att kunna tillhandahålla 20 000 daghemsplatser åt betydligt mer än 200 000 mödrar, d. v. s. åt mindre än tio procent av det totala antal som är i behov av någon form av daghem, är det tydligt att familjedaghemmen inte endast bör betraktas som ett komplement till daghemmen utan sannolikt som den övervägande daghemsformen. Det har i varje fall inte hittills kunnat visas att man skulle kunna väsentligt överträffa siffran 20 000 i fråga om daghemsplatser inom överskådlig tid, och även om så vore fallet skulle den övervägande delen av de daghemsbehövande föräldrarna vara hänvisade till annan tillsynsform. Eftersom familjedaghemmen visat sig vara en god, icke alltför kostsam och dessutom inte särskilt personalkrävande tillsynsform, är det nu dags att mera allvarligt överväga om man inte på ett mera aktivt sätt borde understödja denna verksamhet. Speciellt med tanke på att man redan nu vet att behovet av daghemsplatser aldrig kommer att kunna tillfredsställas genom de statssubventionerade daghemmens utbyggnad är ett fortsatt ensidigt satsande på denna vårdform oförsvarligt. Däremot finns det anledning tro att privata initiativ skall kunna klara en stor del av daghemsbehovet, men förutsättning härför är givetvis att familjedaghemsmammorna erhåller skälig ersättning.

Det är av vikt att man snarast möjliggör för de familjer, där båda makarna förvärvsarbetar, att på ett annat sätt än hittills få välja barntillsynsform. Detta kan endast ske genom att man i möjligaste mån motverkar nu förekommande hinder för detta fria val. Om de verkliga kostnaderna för barnavården blir avdragsgilla vid beskattningen, oavsett om vården förläggs till daghem, familjedaghem, genom anställande av hemhjälp eller på annat sätt, främjas ett friare val av tillsynsform än den som nu förekommer. Subventioneringen av den kollektiva barntillsynen i den omfattning som nu sker kan enligt vår mening inte försvaras med tanke på att ett så litet antal familjer har förmånen att utnyttja denna vårdform. Den bör därför endast ifrågakomma för familjer med små inkomster. Genom att den kollektiva barntillsynens verkliga kostnader på så sätt kommer i dagen, blir vården i hemmet eller i annan form ekonomiskt konkurrenskraftig. Om utgifterna för en kvalificerad ersättare i hemmet blir avdragsgilla i skattehänseende, kommer det att bli lättare att betala vad som erfordras för att

få god hjälp med barntillsynen. Det förtjänar att påpekas, att en reform i denna riktning skulle verka gynnsamt icke minst för flerbarnsfamiljerna.

Vidare vore en kursverksamhet för familjedaghemsmammorna önskvärd, så att dessa får möjlighet att förkovra sig för sin fostrande uppgift. För detta ändamål bör kommunerna uppmantras att i växande utsträckning svara för sådan utbildning. För att få begrepp om i vilken utsträckning sådan utbildningsverksamhet bedrivs på privat och kommunal basis och att därvid utröna praxis särskilt vad gäller kommunala anslag till sådan verksamhet vore det önskvärt att en inventering gjordes genom socialstyrelsens försorg. Sedan man på detta sätt införskaffat uppgifter om rådande praxis, bör kommunerna uppmantras att i enlighet med av socialstyrelsen givna enhetliga rekommendationer främja och bedriva fortbildningsverksamhet för familjedaghemsmammor.

För de större förskolebarnen är lekskolorna från pedagogisk synpunkt mycket värdefulla, samtidigt som de är till god hjälp för mödrarna. Intresset för lekskolor var t. ex. mycket stort i den ovannämnda TCO-undersökningen. Lekskolorna kan också utgöra ett värdefullt komplement till familjedaghemmen. Inte minst med tanke på den relativt höga skolpliktsåldern i vårt land är det olyckligt att utbyggnaden av de kollektiva daghemmen skall ske på bekostnad av lekskolorna. En utbyggnad av lekskolorna bör ske, och i samband därmed bör övervägas om icke en större del av driftkostnaderna kan övertagas av staten. I årets statsverksproposition kvarstår relationen mellan de olika vårdformerna så, att daghemmen erhåller 1 200 kr. per plats och år, fritidshemmen 500 kr. och lekskolorna blott 100 kr. Då det synes oss angeläget att utbyggnaden av lekskoleverksamheten stimuleras genom ökade statsbidrag, vill vi i likhet med föregående år föreslå en omfördelning av anslagen så, att dessa fördelas med 800 kr. för daghem, 300 kr. för fritidshem och 200 kr. för lekskolor, allt räknat per plats och år.

Huruvida statsbidrag för dessa vårdformer fortfarande bör vara fristående eller infogas i ett allmänt skatteutjämningsbidrag eller stimulansbidrag till kommunen bör prövas i samband med behandlingen av kommande proposition i ämnet.

Ett annat spörsmål som berör familjepolitiken och som ännu inte vunnit tillräckligt beaktande gäller undervisningen i familjekunskap i grundskolan. Ett yrkande om ökat utrymme för undervisning i familjekunskap i grundskolan förelades förra årets riksdag men avstyrktes av allmänna beredningsutskottet med hänvisning till att en närmare prövning av frågan torde höra anstå i avvaktan på ytterligare erfarenheter av grundskolans arbete. Med tanke på sakens betydelse vill vi ifrågasätta om inte tiden nu, efter ytterligare ett års förlopp, kan anses mogen för ett förnyat övervägande.

De kvinnor som under barnens tidiga uppväxtår väljer att stanna hemma

bör få ökad trygghet genom att få tillgodoräkna sig pensionsår. Det blir då naturligt att betrakta de barnavårdande åren som en lika väsentlig samhällsinsats som den kvinnorna gör i förvärvslivet. Det kan vara svårt för en kvinna som vårdar minderåriga barn i hemmet att nå upp till de 30 intjänade pensionsår, som är nödvändiga för erhållande av full pension i ATP. Det är ett berättigat önskemål från moderns sida att medan barnen är små kunna, om hon så önskar, avstå från förvärvsarbete för att i stället ägna sig åt deras vård. Pensionssystemet bör inte driva henne att i sådana fall skaffa sig förvärvsarbete. Möjligheter bör därför skapas för henne att förvärva pensionsrätt även under den tid då hon vårdar minderåriga barn i hemmet. Detta skulle kunna ske genom att införa rätt för sådana mödrar att frivilligt inbetala en avgift som därmed skulle tillförsäkra dem viss pensionsrätt. Man torde emellertid då vara nödsakad att fastställa en schablonmässig avgift. Då ett sådant system skulle innebära att familjen finge inbetala avgifter utan att hustrun haft någon inkomst, är det ovisst om det skulle få någon nämnvärd anslutning. Belastningen på familjen skulle ju komma då betalningsförmågan vore som minst. För att motverka detta kunde man måhända tänka sig att i stället låta hustrun i efterskott erlägga viss avgift för tidigare inkomstlösa år när hon återinträder i förvärvsarbete. Inte heller denna form synes emellertid tilltalande. Bl. a. skulle svårlösta problem uppkomma kring frågan om hur många år inbetalningen skulle avse samt hur stort belopp som skulle inbetalas för varje år. Förhållandena skulle vidare te sig olika för de hustrur som hade möjlighet att intjäna pensionspoäng under minst 15 år och för dem som blott hade några få år kvar av den aktiva tiden. Även denna metod torde därför böra övergivas.

En enligt vår mening bättre metod är att man låter kvinna med minderåriga barn intjäna pensionsår utan att tillföras pensionspoäng. Detta kunde ske sålunda att varje helt inkomstlöst år, varunder modern i hemmet vårdar barn under tio år, räknas såsom ett halvt pensionsår för henne. Dock skulle hon på så sätt kunna intjäna maximalt tio pensionsår. Systemet må belysas med följande exempel: Basbeloppet är 5 000 kr. Hustru A har under fem år haft en inkomst på i genomsnitt 10 000 kr. om året, varefter hon övergår till att vårda barn i hemmet under 20 år. Hon återgår därefter till förvärvsarbetet och förtjänar under 15 år framåt 12 500 kr. om året. Den genomsnittliga inkomsten under de 15 bästa åren — utöver basbeloppet — är 7 500 kr., å vilket belopp full pension skulle beräknas till 60 % eller 4 500 kr. Med nuvarande system tillföres hon emellertid pension för blott 20 intjänade år, d. v. s. med 20/30 av full pension eller 3 000 kr. Med det av oss föreslagna systemet skulle hon tillföras ytterligare 10 pensionsår och därmed få full pension d. v. s. 4 500 kr. Hustru B har inte haft inkomst före äktenskapets ingående. Hon vårdar liksom hustru A minderåriga barn under 20 år. Därefter övergår hon till förvärvsarbete och har under tio år en

inkomst av 12 500 kr. om året, d. v. s. liksom hustru A i genomsnitt utöver basbeloppet 7 500 kr. Med nuvarande bestämmelser får hon en pension på 10/30 av full pension eller 1 500 kr. Vårt förslag innebär att hon får tillgodoräkna sig ytterligare tio pensionsår — sammanlagt alltså 20. Därmed blir det aktuellt att räkna fram hennes genomsnittsinkomst utöver basbeloppet för de 15 »bästa» åren. Denna blir 10/15 av 7 500 eller 5 000 kr. Full pension härå är 60 % eller 3 000 kr. Härav får hon 20/30 eller 2 000 kr.

Kvinnans förbättrade pensionsförmåner skulle givetvis innebära en ökad belastning på pensionssystemet i dess helhet. Den uppkomna övervältringen skulle emellertid i princip inte skilja sig från sådan som redan förekommer i andra sammanhang. Bestämmelsen om att pensionen skall beräknas efter inkomsten under de 15 bästa åren innebär sålunda i och för sig en stark favorisering av inkomsttagare med en brant lönekurva, och övervältringen kan här vara mycket betydande. Det skulle för övrigt uppkomma en högst obetydlig skillnad i avgiftshänseende mellan det av oss föreslagna systemet och vad som nu gäller för det fall modern under vårdnadsåren haft en inkomst som med exempelvis 100 kr. överstiger basbeloppet. Den avgift som arbetsgivaren med nuvarande system får betala in i ett sådant fall är — räknat för 1965 — blott 7:50 kr. Det kan därför inte anses oskäligt att man tillför hustrun pensionsår såsom viss ersättning för hennes fostrargärning.

I och för sig kunde det ha varit naturligare att räkna med varje vårdnadsår såsom ett helt pensionsgivande år. Med hänsyn till att det här gäller ett helt nytt system och att erfarenhet kan behöva insamlas för ytterligare övervägande av frågan har vi dock funnit det angeläget att gå fram med viss försiktighet.

Ytterligare en omständighet som minskar kvinnans möjligheter att avstå från yrkesarbete medan barnen är små är att hennes yrkesutbildning i vårt dynamiska samhälle snabbt blir föråldrad. Om vuxenutbildningen och antalet reaktiveringskurser utbyggdes skulle modern, sedan barnen blivit större, få ökade möjligheter att återvända till sitt gamla yrke eller vidareutbilda sig för ett nytt. Vetskapen om detta gör att hon helhjärtat kan ägna sig åt hem och barnuppfostran. En sådan utbyggnad skulle också medverka till att unga flickor satsar på en längre utbildning, eftersom de då vet att de i framtiden kan få möjlighet att utnyttja denna. För att ge större valfrihet åt de familjer där båda föräldrarna gärna vill eller måste upprätthålla kontakten med sitt yrke samtidigt som barnen är små bör fler deltidstjänster inrättas.

Åtskilliga av de ovan aktualiserade problemen bör kunna prövas av den år 1962 tillsatta familjebereidningen, som har till uppgift att kartlägga och analysera olika problem i anknytning till samhällsservice för barnfamiljerna. Familjebereidningen saknar emellertid parlamentarisk representation. Då de frågor bereidningen har att lösa i stor utsträckning är politiskt kon-

troverssiella, synes det lämpligt att komplettera beredningen med representanter från de olika politiska partierna. Vi vill därför föreslå att Kungl. Maj:t utökar beredningen med en ledamot från vardera av de fyra demokratiska politiska partierna.

Åberopande det anförda hemställas,

att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla

1. att Kungl. Maj:t måtte uppdraga åt socialstyrelsen eller statistiska centralbyrån att närmare utreda befolkningsfrågans nuvarande läge i Sverige;

2. att Kungl. Maj:t måtte uppdraga åt socialstyrelsen att undersöka och kartlägga förekomsten av kommunal eller kommunalt understödd utbildningsverksamhet för familjedaghemsmammor och på grundval av denna undersökning utfärda rekommendationer till kommunerna i syfte att stimulera utbildningsverksamheten;

3. att Kungl. Maj:t måtte låta utöka familjeberedningen med en ledamot från vardera av de fyra demokratiska partierna;

4. att familjeberedningen måtte få i uppdrag att utreda vilka åtgärder som erfordras för att främja familjedaghemsverksamheten;

5. att förevarande motion såvitt avser frågan om att få till stånd ytterligare forskning om den kollektiva vårdens inverkan på barn måtte överlämnas till familjeberedningen att beaktas vid fullgörandet av dess uppdrag;

6. att den aviserade kommittén med uppgift att utreda familjepolitiken får en parlamentarisk sammansättning samt erhåller i uppdrag att verkställa en samlad översyn av den svenska familjepolitikens mål och medel;

7. att utredning måtte verkställas i syfte att utvidga och förbättra undervisningen i familjekunskap i grundskolan.

Stockholm den 26 januari 1965

Gunnar Heckscher

Gösta Bohman

Leif Cassel

Rolf Eliasson

Tage Magnusson

Eric Nilsson

Hans Nordgren

Bo Turesson

Karin Wetterström